

RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY TAJRIBA VA INNOVATSIYA

Urozova Shaxlo Hasan qizi

Qarshi davlat universiteti Iqtisodiyot fakulteti talabasi

Yaxshiqulova Moxinur Toxir qizi

Ilmiy rahbar: Qarshi davlat universiteti

Iqtisodiyot fakulteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda xorijiy tajriba va innovatsiya haqida soʻz yuritilgan. Bugungi shiddat bilan rivojlanayotgan global iqtisodiyot sharoitida raqamli iqtisodiyot oʻz rivojlanishining boshlangʻich davrida boʻlib, zamonamizning raqamli axborot bosqichiga butunlay oʻtishi atiga bir necha yilni tashkil etadi. Shuningdek, maqolada zamonaviy dunyoda innovatsiyalardan keng foydalanish orqali- tadbirkorlikni jadal rivojlantirishga erishish mumkinligi haqida taklif va tavsiyalar berilgan.

Kalit soʻzlar: raqamli iqtisodiyot, inqilob, insoniyat, xalqaro raqobat, internet, raqamli texnologiya, raqobatdosh, kommunikatsiya.

Abstract: This article talks about foreign experience and innovation in the development of digital economy. In the conditions of today's rapidly developing global economy, the digital economy is in the initial period of its development, and it will be a few years before the complete transition of our time to the digital information stage. Also, the article describes the rapid development of entrepreneurship through the wide use of innovations in the modern world. suggestions and recommendations are given about the possibility.

Key words: digital economy, revolution, humanity, international competition, internet, digital technology, competitor, communication.

Аннотация: В данной статье рассказывается о зарубежном опыте и инновациях в развитии цифровой экономики. В условиях современной быстро развивающейся глобальной экономики цифровая экономика находится в начальном периоде своего развития, и до полного перехода современности к цифровой информационной стадии пройдет еще несколько лет. Также в статье описывается стремительное развитие предпринимательства за счет широкого использования инноваций в современном мире. даются предложения и рекомендации о возможности.

Ключевые слова: цифровая экономика, революция, человечество, международная конкуренция, Интернет, цифровые технологии, конкурент, коммуникация.

Kirish: Hozirgi vaqtda innovatsiyalar iqtisodiyotni rivojlantirishning eng xarakterli xususiyatlaridan biriga aylanib bormoqda. Yaqinda bu nom ekzotik, noma'lum va hatto professionallar orasida ham unchalik aniq bo'lmagan narsani eslatardi, ammo endi innovatsiyaning o'zi ham, uning tushunchalari ham dunyoni tezda zabt etmoqda. Innovatsion jarayonda jiddiy rol o'ynaydigan va innovatsiyalarni korxonalar uchun strategik resursga aylantiradigan xalqaro kapital bozori kengayib bormoqda, bu borada unga yangi moliyaviy tuzilmalar unga yordam bermoqda.

Iqtisodiy va texnologik taraqqiyotning yangi bosqichi sifatida namoyon bo'layotgan raqamli inqilob insoniyat hayotini shiddat bilan o'zgartirib, keng imkoniyatlar yaratish bilan birga, xalqaro raqobat maydonining yanada keskinlashuv davrini boshlab berdi. Raqamli iqtisodiyot ikki xil turli tushunchalarni ifodalash uchun ishlatiladi. Birinchidan, raqamli iqtisodiyot – bu rivojlanishning zamonaviy bosqichi hisoblanib, u ijodiy mehnat va axborot ne'matlarining ustuvor o'rni bilan tavsiflanadi. Ikkinchidan, raqamli iqtisodiyot – bu o'ziga xos tushuncha bo'lib, uning o'rganish obyekti axborotlashgan jamiyat hisoblanadi. Bugungi shiddat bilan rivojlanayotgan global iqtisodiyot sharoitida raqamli iqtisodiyot o'z rivojlanishining boshlang'ich davrida bo'lib, zamonamizning raqamli axborot bosqichiga butunlay o'tishi atiga bir necha yilni tashkil etadi.

Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, innovatsiyalarga ko'pincha odamlarning bevosita salbiy munosabati va pozitsiyasi to'sqinlik qiladi. Biroq, O'zbekistondaparadoksial vaziyat rivojlanmoqda, ya'ni butun jamiyat innovatsion jarayonlarga ijobiy munosabat va qo'llab-quvvatlashni bildirayapti.

Tadqiqotlar metodologiyasi

Tadqiqotni olib borishda analiz va sintez usullaridan, tizimli va majmuaviy yondashuv usullardan foydalanilgan.

Mavzuga doir adabiyotlar sharhi

Umuman olganda, raqamli iqtisodiyot – bu jarayonlarni tahlil qilish natijalaridan foydalanish va katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash asosida turli xildagi ishlab chiqarishlar, texnologiyalar, asbob-uskunalar, tovar va xizmatlarni saqlash, sotish va yetkazib berish samaradorligini jiddiy ravishda oshirishga imkon beradigan, raqamli ko'rinishdagi ma'lumotlar asosiy ishlab chiqarish omili hisoblangan faoliyatdir.

Raqamli iqtisodiyot, ya'ni raqamli texnologiyalarga asoslangan faoliyatlar bugungi kunda jamiyatdagi barcha sohalarni rivojlantirish imkoniyatini bermoqda. Birgina misol, so'nggi yillarda innovatsiyaning yangi ko'rinishlari sanaluvchi – elektron xizmatlar, onlayn savdo, masofaviy ta'lim, boshqacha aytganda, uydan chiqmay turib telefon, kompyuter yoki boshqa informatsion texnologiyalar orqali bajarishimiz mumkin bo'lgan mazkur amaliyotlar biz uchun oddiy holga aylanib qoldi.

Jahon iqtisodiyotining globallasuvi va texnologik rivojlanish sharoitida O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishini raqamli iqtisodiyotsiz tasavvur qilish qiyin. Tadqiqotlar natijalariga ko'ra, 2022-yilga kelib global YaIMning chorak qismi raqamli sohada bo'lishini taxmin qilinmoqda. Lekin, xalqaro axborot kommunikatsiya texnologiyalari rivojlantirish indeksi bo'yicha O'zbekiston 170 dan ortiq davlat ichida 103-o'rinni egallab turishining o'zi mamlakatimizda bu sohada hali o'z yechimini kutayotgan masalalar va qilinishi lozim bo'lgan ishlar ko'pligidan dalolat beradi.

XXI asr raqamli texnologiyalarning rivojlanishiga asoslangan axborot inqilobi va iqtisodiyotning globallashuv jarayoni bilan boshlandi. Bunda axborotlar asosiy resurs manbasiga aylandi. Bu axborotlar inson qo'lida bilimga aylanib, ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar global vertual tarmoqlarni tashkil etdi. Shunday ekan, bozor sub'ektlari faoliyatida raqamli transformatsiyaning asosiy omili bu-raqamli madaniyatning rivojlanishidir.[1]

Bank sohasining raqamli o'zgarishi esa mijozlarni ushlab qolish, zamonaviy kanallardan foydalanish orqali bank faoliyatini transformatsiyaga yordam beradi, bu o'z navbatida mijozlar bilan yanada yaqinroq ushlab qolishga va ularning afzalliklarini aniq tushunishga, operatsion xarajatlarni kamaytirishga hamda zamonaviy raqamli xizmatlar orqali raqobatbardoshlikni oshirishga imkon beradi.[2] bundan tashqari, banklarda innovatsiyalarni ishlab chiqarishning asosiy motivlari yangi mijozlarni jalb qilish va ularning ehtiyojlarini to'liq qondirish orqali o'z mijozlarini saqlab qolishdir.[3]

Bank sektorining bunday o'zgarishi o'z navbatida bir qator kamchiliklariga ega. Masalan, keksa avlod vakillari raqamli rivojlanish jarayonining tezlashuviga mos kelmasligi mumkin va ular uchun biznes yuritishning an'anaviy usullaridan butunlay voz kechish to'g'ri emas, garchi bu foydali bo'lsa ham banklar to'liq onlayn rejimga o'tishadi va allaqachon mobil raqamli platformalarda ishlaydigan banklar mavjud.[4]

Tomas Mezenburg tomonidan o'tkazilgan tadqiqotga ko'ra, raqamli iqtisodiyot kontseptsiyasining uchta asosiy komponenti mavjud:

- 1) infratuzilmani qo'llab-quvvatlash;
- 2) elektron biznes;
- 3) elektron tijorat.

Rivojlangan mamlakatlarda raqamli tizimlar xalq xo'jaligining turli soha va tarmoqlarida keng qo'llanilganligi sababli bu mavzu iqtisodchi olimlar, texnologlar, axborot-kommunikatsiya sohasi mutaxassisi olimlar tomonidan keng tadqiq etilgan. Shuning uchun ham ushbu mavzu bo'yicha son-sanoqsiz nashrlar va tadqiqot ishlari mavjud.

Tahlil va natijalar

Raqamli iqtisodiyoti jadal rivojlanayotgan raqamli mamlakatlar (Xitoy, BAA, Saudiya Arabistoni) (Daniya, Singapur, Janubiy Koreya, Germaniya, AQSH) tajribasiga asoslanib, to'rt turdagi vositalarni ajratib ko'rsatish mumkin:

1. "Raqamli ishlab chiqarish" resurslarini modernizatsiya qilish va uning raqobatbardoshligini oshirish uchun joriy iqtisodiy tizimning samarasiz zonalari bartaraf etildi. Vazifalar eng qiziquvchan va qobiliyatli o'yinchilar yordamida hal qilinadi.

2. "Raqamli sakrash" uchun shart-sharoit yaratilishi – biznesning yangi rivojlanishi va zamonaviy texnologiyalarning jadal rivojlanishi tufayli katta ma'lumotlar, sun'iy intellekt, neyron tarmoqlar, blok zanjiri vujudga keladi.

3. "Raqamlashtirish" davlat bilan hamkorlikning barcha jarayonlari samaradorligi va shaffofligini oshiradi, mamlakatda biznesni osonlashtiradi, bu esa iqtisodiyotga keng ijobiy ta'sir ko'rsatadi

4. "Raqamli qayta investitsiyalar". Dastlabki uchta vazifani amalga oshirish natijasida qo'shilgan qiymat, tranzaksiya xarajatlari kamaytirildi va muhim tarmoqlararo ta'sirlar yaratildi.

Axborot va kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirish indeksi (IDI) - Birlashgan Millatlar Tashkilotining Xalqaro elektraloqa ittifoqi tomonidan xalqaro miqyosda qabul qilingan axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) ko'rsatkichlari asosida nashr etilgan indeks. Bu axborot jamiyatini o'lchash uchun eng muhim ko'rsatkichlarni taqqoslash uchun muhim vositadir.

Xususan, Yevropa Ittifoqining ushbu indeksdagi o'rnini tahlil qiladigan bo'lsak, 2015-yilda butun Yevropa Ittifoqi Raqamli iqtisodiyot va jamiyat indeksi bo'yicha 0,47 ball to'plaganini ko'rishimiz mumkin. Indeks quyidagi ko'rsatkichlar bo'yicha tahlil qilinadi:

1. Ulanish.
2. Inson kapitali / raqamli ko'nikmalar.
3. Fuqarolarning internet xizmatlaridan foydalanishi.
4. Raqamli texnologiyalar va tadbirkorlik subyektlarining integratsiyasi.
5. Raqamli davlat xizmatlari.
6. AKT sohasidagi tadqiqotlar va ishlanmalar.

Raqamli texnologiyalardan kengroq foydalanishga o'tish Fransiyada bandlikni oshirish, ta'lim, axborot xavfsizligi, innovatsiyalar va biznesni rag'batlantirish orqali mamlakatning global raqobatbardoshligini oshiradi. Shuningdek, yalpi ichki mahsulotning 1-2 foizga oshishi kutilmoqda. Bu Fransiya uchun o'z qadriyatlarini asosida innovatsion rivojlanishni ta'minlash uchun noyob imkoniyatdir – frantsuzlar kabi tengdosh tarmoqlar teng munosabatlarga asoslanadi, yangi raqamli erkinliklarni yaratadi va sezilarli ijtimoiy-iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadigan Internet arxitekturasini ta'minlaydi.

Birinchi bosqich - 1996-2000 yillar. Shu davrda mamlakatimizda ta'lim muassasalari pedagog kadrlarini raqamli ta'lim texnologiyalari bo'yicha qayta tayyorlash, shuningdek, aholining axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasidagi bilimlarini oshirish bilan birga "Ta'lim tarmog'i – Edunet" axborot xizmati tashkil etildi.

Ikkinchi bosqichda, 2001-2005 yillarda "Ta'lim tarmog'i – EDUNET" axborot tarmog'i modernizatsiya qilindi, O'quv-ta'lim markazi – O'quv va o'quv markazi va Cyber Home Learning System – CHLS, shuningdek, raqamli kutubxonalar tashkil etildi. tashkil etilgan. Bu butun mamlakat bo'ylab elektron ta'limni joriy etish imkonini berdi.

"CHLS" tizimi ta'lim muassasalarida o'quvchilarni mustaqil tayyorlash uchun mo'ljallangan. Bu mazmun o'quvchilarga o'z o'quvchilarining qiziqishlari va bilimlaridan kelib chiqqan holda tegishli o'quv dasturini tanlash, repetitorlarga murojaat qilmasdan qo'shimcha ma'lumotlar olish imkonini beradi. Bu, ayniqsa, kam ta'minlangan oilalar uchun foydalidir.

Uchinchi bosqich – 2006-2010 Janubiy Koreya jahon elektron ta'lim bozorida mustahkam o'ringa ega. 2 mlrd. Qo'shma Shtatlardan olingan daromad.

Elektron ta'lim tizimi 2011-2015 yillarda ishlab chiqilgan. Elektron ta'limni muvofiqlashtirish bo'yicha 17 ta hududiy bo'linma mavjud - shahar va viloyat idoralari - Ta'lim - MPOES.

Janubiy Koreyada elektron ta'limni rivojlantirish algoritmi ishga tushirildi:

- • Elektron ta'lim (E-learning);
- • Mobile-learning (M-learning);
- • Ubiquitous-learning (U-learning);

➤ • Aqlli ta'lim.

Dunyoning eng taraqqiy etgan ta'lim tizimlaridan biriga ega bo'lgan Janubiy Koreya raqamli o'quv dasturiga o'tmoqda.

2015 yilga kelib, o'quv dasturidan o'rin olgan barcha materiallarni kompyuter orqali raqamli ko'rinishda uzatish imkoni bo'ladi.

Darsliklardagi barcha ma'lumotlar kitob sahifalari o'rniga ekranlarda paydo bo'ladi.

Janubiy Koreyaning Ta'lim, fan va texnologiya vaziri Ju-Xo Li "Smart Ta'lim" strategiyasi ustida ishlayotganliklarini aytdi.

Janubiy Koreyaning bu sohadagi ustunligi tasodifiy emas.

Birlashgan Millatlarning fan, ta'lim va madaniyat agentligi- YuNESKOga ko'ra, Janubiy Koreya ta'lim sohasida axborot va kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishni diqqat bilan nazorat qilib kelgan.

Janubiy Koreya o'qish darajasi bo'yicha dunyoda ikkinchi, matematika sohasida to'rt va tabiiy fanlar bo'yicha beshinchi o'rinda turadi.

1945 yilda mamlakat aholisining 78 foizi savodsiz bo'lgan bo'lsa, hozirda Janubiy Koreya savodxonlik bo'yicha barcha Yevropa davlatlari va AQShdan o'zib ketgan.[5]

Xulosa va takliflar

Raqamli tizimlarni rivojlantirish bo'yicha xorijiy mamlakatlar tajribasiga asoslanib, biz xulosa qilamiz:

- har bir mamlakat raqamli tizimlarga iqtisodiy rivojlanish darajasi va raqobatdosh ustunliklariga qarab o'z yondashuvi va yo'nalishiga ega;

- har qanday innovatsion texnologiya inson manfaatlariga xizmat qilishi kerak. Shu sababli, raqamli texnologiyalardan foydalanadigan odamlar soni, internetga ulangan uy xo'jaliklari, ta'limda raqamli tizimlarni o'qitish kabi xalqaro ko'rsatkichlar juda muhimdir.

O'rganilayotgan xorijiy mamlakatlar tajribasidan kelib chiqib, O'zbekistonda raqamli tizimlarni takomillashtirish bo'yicha quyidagi tajribani taklif etamiz:

- Iqtisodiyotni raqamlashtirish ta'lim tizimidan boshlanishi kerak. Janubiy Koreya tajribasidan kelib chiqib, maktab va oliy o'quv yurtlari o'qituvchilarining axborot texnologiyalari bo'yicha malakasini oshirish va ularni qayta tayyorlashga yuborish zarur. Keyin ta'lim tizimida talabalarning axborot-kommunikatsiya tizimlari bo'yicha bilimlarini oshirishga qaratilgan "raqamli tizimlar" fanini joriy etish juda muhimdir. Ushbu kurs, o'qitish nazariyasidan tashqari, talabalarga yangi dasturiy texnologiyalarni yaratish va qo'llash uchun zarur bo'lgan ko'nikma va ko'nikmalarni ham berishi kerak;

-Yaponiyaning "Team-2050" ga yaqin bo'lgan O'zbekistonda jamiyatni raqamlashtirishga qaratilgan ko'p bosqichli uzoq muddatli "Digital-5.0" strategiyasini ishlab chiqish zarur. Ushbu strategiya yuqori sifatli Internet tizimlariga o'tish va iqtisodiyot tarmoqlari va tarmoqlarini raqamlashtirish jarayonidan boshlab aholining raqamli savodxonligini oshirishga qaratilgan dasturlarni o'z ichiga olishi kerak;

- O'zbekistonda Yevropa mamlakatlari tajribasi asosida iqtisodiyotni raqamlashtirish darajasini aks ettiruvchi milliy reyting tizimini yaratish zarur. Ushbu reyting tizimi internetga kirish darajasi, mobil foydalanuvchilar soni va onlayn va oflayn rejimlar sonini o'z ichiga olishi kerak.

Rivojlangan davlatlarda eksport-import operatsiyalarini amalga oshirishda onlayn platformalarda savdo maydonchalari tashkil qilingan. Ushbu savdo maydonchalari orqali

bugungi kunda turli savdo operatsiyalari, kontragent shartnomalari blokcheyn modeli asosida amalga oshirilib borilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Бабкина А.В. Тенденции развития экономики и промышленности в условиях цифровизации. Монография. СПб.: Изд-во Политехн. ун-та, 2017. – 12 с.
2. Ковалев М., Головенчик Г. Цифровая трансформация банков // Банковский вестник. №11 (664), 2018. – 50 с.
3. Петрова Л.А., Кузнецова Т.Е. Цифровизация банковской системы: цифровая трансформация среды и бизнес-процессов // Финансовый журнал. Т. 12. № 3. 2020. – 95 с.
4. Кошечев В.А., Цветков Ю.А. Цифровая трансформация банковского сектора // Теория и практика сервиса: экономика, социальная сфера. технологии. № 4 (38). 2018. – 41 с.
5. https://www.bbc.com/uzbek/lotin/2012/02/120224_latin_digital_education

Copyright: © 2024 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-4.0 International License (CC - BY 4.0)

